



Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2011

EACNAMÁÍOCHT BHAILE – EOLAÍOCH AGUS SÓISIALTA

ARDLEIBHÉAL

STAMPA AN IONAIID

DÉ CÉADAOIN, 8 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

280/320 MARC

Treoracha d'Iarrthóirí

- Roinn A** Tá **dhá cheist déag** sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **deich** gceist ar bith a fhreagairt.
Tá **6** mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh ar an scrúdpháipéar.
- Roinn B** Tá **cúig** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **Ceist 1** agus **dhá cheist** ar bith eile a fhreagairt.
Tá **80** marc ag gabháil le **Ceist 1**.
Tá **50** marc an ceann ag gabháil leis na **Ceisteanna 2, 3, 4 agus 5**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.
- Roinn C** Tá **trí** cheist sa roinn seo.
Ní mór d'iarrthóirí **ceist amháin** ar ábhar roghnach a fhreagairt,
ar a n-áirítear **cuid (a)** den cheist sin mar aon le **cuid (b)** nó **cuid (c)**.
Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.
Tá **80** marc an ceann ag gabháil leis na hábhair roghnacha **1** agus **3**.
Tá **40** marc ag gabháil le hábhar roghnach **2**.
Scríobh do chuid freagraí sa fhreagarleabhar ar leith atá curtha ar fáil.

Ní mór duit do scrúdpháipéar a thabhairt ar ais le do fhreagarleabhar ag deireadh an scrúdaithe.

Roinn A

Freagair **deich** gceist ar bith as an roinn seo.
Tá 6 mharc ag gabháil le gach ceist.
Scríobh do chuid freagraí sna spásanna atá ann dóibh.

1. Comhlánaigh an tábla seo a leanas maidir le carbaihiodráití. (6)

Aicmiú	Sampla	Foinse Bia
Monaisiúicrídí		
Déshiúicrídí		
Polaisiúicrídí		

2. Liostaigh **trí** airí de Vitimín A (Reiteanól). (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

3. Luaigh **trí** iarmhairt d'easpa cailciam sa chorp. (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

4. Ainmnigh an príomhchineál próitéine atá le fáil i **ngach** ceann de na bianna atá liostaithe thíos. (6)

Bia	Cineál Próitéine
Iasc	
Uibheacha	
Cruithneacht	

5. Maidir le glasraí a reo, mínigh conas a tharlódh go gcaillfí vitimín B₁ agus vitimín C. (6)

6. Comhlánaigh an tábla seo a leanas maidir le breiseáin bhia. (6)

	Sampla	Feidhm	Sampla d'úsáid
Frithocsaídeoirí			

7. Ainmnigh modh **amháin** a úsáidtear chun feoil a mhaothú **agus** mínigh an prionsabal atá i gceist. (6)

8. Ainmnigh **trí** bhaictéar choitianta a bhíonn ina gcúis le nimhiú bia. (6)

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

9. Ainmnigh **trí** chomhpháirt den *Phróiseas Bainistíochta*. (6)

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

Tabhair sampla den uair is féidir an *Phróiseas Bainistíochta* a úsáid.

10. Cén rud é Forlíonadh Ioncaim Teaghlaigh (FIS i mBéarla)? (6)

Luaigh **dhá** choinníoll is gá a chomhlíonadh le bheith i dteideal FIS a fháil.

(i) _____

(ii) _____

11. Tabhair breac-chuntas ar **thrí** choinníoll is gá a shásamh de ghnáth le cáiliú le haghaidh morgáiste. (6)

(i) _____

(ii) _____

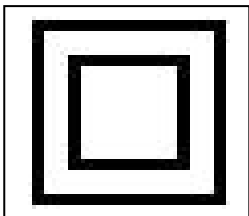
(iii) _____

12. Cén t-eolas a chuireann **gach** ceann de na siombailí seo a leanas in iúl don tomhaltóir? (6)

(i)



(ii)



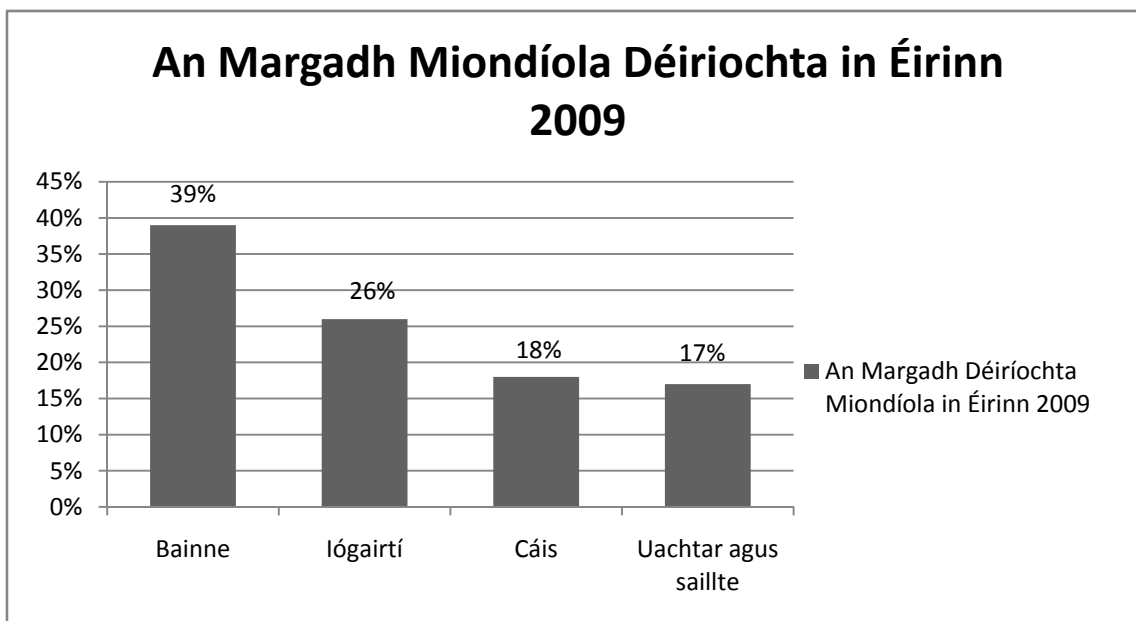
Roinn B

Freagair Ceist 1 agus dhá cheist ar bith eile as an roinn seo.

Tá 80 marc ag gabháil le Ceist 1. Tá 50 marc an ceann ag gabháil leis na Ceistanna 2, 3, 4 agus 5.

1. Tá ról lárnach ag an gComhairle Náisiúnta Déiríochta (NDC) i gcur chun cinn tionscal déiríochta inmharthana in Éirinn agus in oiliúint a chur ar na tomhaltóirí maidir leis an ról atá ag an déiríocht sa chineál saoil a chaitheann siad.

Tugann an chairt thíos eolas maidir leis an margadh miondíola déiríochta in Éirinn in 2009 (gan díolacháin neamhspleácha/ó dhoras go doras a chur san áireamh).



(Déiri: 'Food for Life' Plean Bliantúil Athbhreithnithe 2009 & 2010. CND)

- (a) Bain úsáid as an eolas a thugtar sa chairt agus déan trácht agus mionphlé ar iontógáil bainne agus táirgí déiríochta ag tomhaltóirí in Éirinn. (20)
- (b) Tabhair cuntas ar phróitéin agus déan tagairt dóibh seo a leanas:
- struchtúr aimínaigéid
 - conas a dhéantar nasc peiptídeach
 - airíonna.
- (28)
- (c) Déan cur síos ar phróiseas **ambháin** a úsáideann déantóirí chun seilfré an bhainne a fhadú. Déan tagairt dóibh seo a leanas i do fhreagra:
- ainm an phróisis
 - conas a chuirtear an próiseas i bhfeidhm
 - tionchar an phróisis ar luach cothaitheach an bhainne.
- (12)
- (d) Déan trácht agus mionphlé ar an gcaoi a bhfuil méadú ag teacht ar an éileamh ar bhianna a tháirgeann gnólachtaí beaga agus fiontair bhaile. (20)

2. **‘Téann an diaibéiteas i bhfeidhm ar dhaoine as gach cearn den saol, idir dhaoine an-óg agus dhaoine scothaosta agus meastar anois gur eipidéim é atá ag scaipeadh ar luas lasrach ar fud an domhain.’** *(An Eagraíocht Dhomhanda Sláinte)*

(a) Scríobh cuntas faisnéiseach ar an diaibéiteas.
Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- cineálacha
- siomtóim
- riachtanais chothaithe ar chóir iad a leanúint le bheith in ann an riocht a bhainistiú.

(30)

(b) Rangaigh milseoirí saorga agus tabhair sampla **amháin** de gach ceann. **(12)**

(c) Tabhair breac-chuntas ar úsáid milseoirí i ndéantúsaíocht bia. **(8)**

3. **B’fhéidir gur tháinig fás gasta ar threocht an bhia orgánaigh de dhéantús baile le deich mbliana anuas, ach leis an gcúlú eacnamaíochta tá líon mór tomhaltóirí tar éis filleadh ar an mbia próiseáilte atá níos saoire.**

(a) Tabhair cuntas ar na tosca a mbíonn tionchar acu ar rogha bia an tomhaltóra. **(20)**

(b) Tabhair próifíl de do rogha bia a bhfuil próiseáil fhairsing déanta air.
Tabhair mionsonraí de **gach** ceann díobh seo a leanas:

- céimeanna táirgthe
- pacáistiú
- lipéadú.

(20)

(c) Tabhair breac-chuntas ar an gcosaint a thugtar don tomhaltóir leis na hAchtanna um Dhíol Bia agus Drugaí (1875, 1879, 1899 agus 1936). **(10)**

4. **‘Bhí tionchar suntasach ag feidhmíocht an gheilleagair ar aonad an teaghlaigh.’**
(*The Irish Times*, 13 Meán Fómhair 2010)

- (a) Tabhair breac-chuntas ar ról an teaghlaigh mar aonad airgeadais laistigh den gheilleagar. (10)
- (b) Pléigh tionchar na dtosca sóisialta seo a leanas ar ioncam an teaghlaigh:
- aois
 - inscne
 - aicme shóisialta
 - cultúr. (24)
- (c) Ainmnigh agus mínigh **ceithre** thoisc a bhféadfadh ionchur a bheith acu sna patrúin éagsúla de chaiteachas an teaghlaigh. (16)

5. **Is é an teaghlach an léiriú is sine atá againn den chaidreamh daonna agus bíonn an teaghlach á chur féin in oiriúint go leanúnach don athrú, d’fhorbairt an duine agus don dul chun cinn.**

- (a) Sainmhínigh an téarma *teaghlach* agus mínigh cad a thuigtear le huilíocht an teaghlaigh. (10)
- (b) Pléigh ról agus freagrachtaí bhaill an teaghlaigh **agus** mínigh conas a athraíonn na ról seo le linn shaolré an teaghlaigh. (24)
- (c) Tabhair cuntas ar **ceithre** thoisc a chuireann ar chumas daoine scothaosta a neamhspleáchas a choinneáil. (16)

Roinn C

Freagair ceist amháin as an roinn seo.

Iarrthóirí a chuir isteach obair chúrsa i dTeicstílí, Faisean agus Dearadh le haghaidh a scrúdaithe, is í Ceist 2 amháin as an roinn seo a gceadaítear dóibh tabhairt fúithi.

Ábhar Roghnach 1 – Dearadh agus Bainistíocht Tí (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 1(a) agus 1(b) nó 1(c) a fhreagairt.

- 1.(a) **Tháinig stíleanna tógála éagsúla chun cinn agus an daonra ag dul i méid agus de thoradh an dul chun cinn atá déanta i dteicneolaíocht na tógála. Tá cúiseanna ann le forbairt gach stíl tithíochta.**
- (i) Ainmnigh trí stíl tithíochta atá le fáil go coitianta in Éirinn sa lá atá inniu ann agus tabhair cúiseanna leis an móréileamh atá ar gach ceann díobh. (24)
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar na nósanna imeachta a bhaineann le lánchead pleanála a fháil. (12)
- (iii) Leag amach mionsonraí phíosa amháin den reachtaíocht reatha a rialaíonn na caighdeáin tógála do thithe. (14)

agus

- 1.(b) **As foinsí neamh-in-athnuaite fuinnimh a ghintear an chuid is mó den fhuinneamh a úsáidtear ar domhan.**
- (i) Pléigh foinse neamh-in-athnuaite fuinnimh amháin a úsáidtear sa teach cónaithe. Déan tagairt dóibh seo a leanas:
- foinse
 - buntáistí/míbhuntáistí
 - inmharthanacht. (15)
- (ii) Déan cur síos ar thrí bhealach inar féidir le dearadh agus tógáil tí cabhrú le hídiú fuinnimh a laghdú. (15)

nó

- 1.(c) **‘Tá sé an-éasca an sochar a dhéanann an soilsíú d’fholláine agus do ghiúmar an duine a mheas faoina luach.’**
(An Irisleabhar ‘Ireland’s Home Interiors & Living’, Lúnasa 2010)
- (i) Pléigh na prionsabail is cóir a chur san áireamh agus córas soilsithe á phleanáil do theach teaghlaigh. (12)
- (ii) Ainmnigh agus mínigh trí airí den solas. I ngach cás díobh, tabhair sampla don fheidhm atá aige sa teach cónaithe. (18)

Ábhar Roghnach 2 – Teicstílí, Faisean agus Dearadh (40 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 2(a) agus 2(b) nó 2(c) a fhreagairt.

2.(a) Má chaitear éide scoile atá ar ardchaighdeán, ní hamháin gur cúnamh é le spiorad an bhróid a chothú ach is cúnamh freisin é do gach scoil ar leith í féin a chur chun cinn.

(i) Sceitseáil agus déan cur síos ar fheisteas a bheadh oiriúnach le caitheamh mar éide scoile. (10)

(ii) Maidir leis an bhfeisteas, tabhair sonraí fúthu seo:
• conas a cuireadh **trí** phrionsabal dearaidh i bhfeidhm
• an chaoi ina bhfuil an feisteas oiriúnach don fheidhm atá aige. (15)

agus

2.(b) Scríobh próifíl ar fhabraic **amháin** atá déanta as snáithíní nádúrtha. Déan tagairt dóibh seo a leanas:

- táirgeadh an tsnáithín
- airíonna an tsnáithín
- triail an dócháin a úsáid chun na snáithíní a aithint. (15)

nó

2.(c) Tá clú idirnáisiúnta ar Éirinn maidir le dearadh agus le déantúsaíocht éadaí ar ardchaighdeán.

(i) Ainmnigh **trí** phríomhearnáil i dtionscal éadaí agus teicstílí na hÉireann. (3)

(ii) Mínigh an tionchar atá ag **gach** ceann díobh seo a leanas ar dhearadh agus ar dhéanamh na n-éadaí:
• treochtaí faisin
• stíl mhaireachtála
• costas. (12)

Ábhar Roghnach 3 – Staidéar Sóisialta (80 marc)

Ní mór d'iarrthóirí a roghnaíonn an t-ábhar roghnach seo 3(a) agus 3(b) nó 3(c) a fhreagairt.

3.(a) ‘Téann níos lú ná 15 faoin gcéad de dhaltáí na hArdteistiméireachta i gcuid de na ceantair is boichte i mBaile Átha Cliath ar aghaidh chuig an tríú leibhéal cé go mbíonn ráta 100 faoin gcéad ag dul ar aghaidh i gcás dhaltáí fhormhór na scoileanna i ndeisceart Bhaile Átha Cliath.’
(*The Irish Times*, 16 Samhain 2010)

(i) Déan anailís ar na príomhthosca a théann i bhfeidhm ar an ngnóthachtáil san oideachas. (24)

(ii) Pléigh **ceithre** thoisce a chuireann leis an bhfás ar an éileamh ar an oideachas aosach agus ar an oideachas athdheise in Éirinn. (16)

(iii) Ainmnigh agus tabhair mionsonraí tionscnamh comhaimseartha **amháin** a chuir ar chumas níos mó daltaí oideachas tríú leibhéal a fháil. (10)

agus

3.(b) Le 30 bliain anuas, chonacthas athruithe sóisialta agus geilleagracha ollmhóra in Éirinn.

(i) Pléigh tionchar an athraithe shóisialta ar shaol an teaghlaigh. (20)

(ii) Déan meastachán ar an tionchar a bhíonn ag an laghdú ar dheiseanna fostaíochta in Éirinn sa lá atá inniu ann. (10)

nó

3.(c) In 2007, bhí beirt bhan as gach triúr gníomhach i margadh fostaíochta na hÉireann.
(*Áit na Mná: Rannpháirtíocht na mBan i Margadh Fostaíochta na hÉireann. ESRI, 2009*)

(i) Déan anailís ar na tosca a chuir leis an bhfás ar ráta rannpháirtíochta na mban i margadh fostaíochta na hÉireann. (20)

(ii) Tabhair **dhá** shampla den chaoi a gcosnaíonn an reachtaíocht cearta daoine atá fostaíthe. (10)

Leathanach Bán